

У НОВОМЕ САДУ У НЕДЕЉУ 18. ФЕБРУАРА 1879.

ПОЗОРИШТЕ

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Паради свагда о дану сваке представе на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 и. месечно. — Претплатна се шаље Крнезу Јовановићу, који се из љубави према позоришту примио да разашље овај лист.

ИЗ ЖИВОТА ЈЕДНОГА ГЛУМЦА.

(Свршетак.)

Уморен од јучерашњега учења, играо је Лудвик слабије него што је требао, и ма да су његови другови припремни били, да га исмеју, то су морали умукнути, а Ланге често задовољно климаше главом.

Грегеу паде Лудвик око врата после пробе, јер изгледаше, да ће његов савет, да Лудвик управитељу пише, среће донети.

Међу тим то не беху све тешкоће, које имајаше Лудвик да победи да до Руденцове улоге дође. Још му нешто на пут стаде, и то свилен трико. У забуни заборави да се за њега побрине. Најбоље трикове поузимали су други, а у вароши се није могло више добити. Шта да ради? Лайциг беше најближе место, где се трико могао набавити. Греке и други имали су много послла за представу, те тако наш Руденц оде сам пешице у Лайциг.

Тамо купи за свој уштеђени новац трико, и беше сретан, сретнувши на путу месара, који га на своје таљиге прими и натраг довезе.

И тако се врати кући наш нови Руденц на неким старим таљигама и завежљајем под пазухом.

У вече беше на представи „Тела“ позориште дулком пуно.

Ланге доле у гардероби поучаваше још Лудвика.

Греке ступи на позорницу, и јави публици, да је Херцберг у брзини предузео улогу глумца, који се разболео. Добри Греке удесио је ствар тако, да публика мораде бирати, или „Тела“ са Херцбергом, или да се „Тел“ никако и не представља.

Публика пристане да се представља „Тел“ онако како се може.

Представа је гледаоце одушевила.

Дође друга радња, прва појава. Херцберг-Руденц ступи на позорницу. Никакав знај плескања не дочека га, али кад је позорницу оставио, изазваше га једногласно, и Лудвик беше најсретнији човек. Задовољство је све више расло, јер његов дар, који се у малим улогама не могаше развити, продре себи сада пута, а у трећој радњи, где се Геслерево тиранство највећима износи, играо је Херцберг са таком ватром и истином, да плескању не беше краја.

Лудвикова срећа беше готова. Ланге му плату у много новиси и на скоро даваше Херцберг Талбота у „Орлеанској девојци“ као ни један други, па онда „Фрању Мора“, „Фалстафа“, и „Рихарда III.“ од Шекспира, где је за узор ослао глумцима, тако, да Европа не ће никда његово име заборавити, јер Херцбергово право име беше — Лудвик Девријен.

Од то доба прошло је доста година, кад једном стадоше кола пред позориштем у Цајцу.

Из кола искочи човек одличног изгледа. Рече слузи позоришном да му отвори позориште.

На празној позорници, тој колевци своје славе, дуго је стајао у мислима задубљен тај човек.

То беше Лудвиг Херцберг-Девријен.

У послужитељу позоришном позна он свог старог доброг Грека и, одаривши га богато, проведе с њиме весело тај дан.

То беше и посљедни дан, што га је честити, стари шаптач са некадањим Херцбергом провео, јер Лудвиг Девријен умре за вештину сувишне рано, али ће опет за то преживети честитога Грека, — јер ће његово име живити, докле год устраје драматске уметности.

Превела.

Ивана.

ЈЕВАНЂЕЉЕ ТОЛЕРАНЦИЈЕ.

СТОГОДИШЊА УСПОМЕНА.

(Наставак.)

Предисторија Лесинговог драмата позната је, али овде морамо додирнути оне моменте у њој, који стоје у најтешњој свези са језгром тога спева.

Године 1774 и 1777 издао је Лесинг, — тада је био библиотекар кнегевске библиотеке у Волфенбителу — тако зване „Фрагменте некога, који не ће свога имена да каже.“ Лесинг се у свом предговору к првом „Фрагменту“ с великим предсторожношћу и са важних разлога трудно, да заведе мњење о правом аутору. С тога су с почетка држали самог Лесинга за аутора. Тако сасније се дознало, да је прави писац професор Херман Самујило Рајмарус, који је умро године 1768 у Хамбургу, а био одлучни присталица Волфове философије. У рукопису је његовом делу наслов: „Апологија, или обрана за разумне поштоваоце божанства.“ Лесинг, који је од породице покојникова добио препис тога рукописа, говорио је, е је бајаги на тај рукопис напшао у Волфенбителској библиотеци. При том бајаги није знао ништа да каже ни о аутору, ни о томе, како је рукопис у библиотеку доспео, да ли су то фрагменти каквог дела, и т. д.

Обзири спрам породице Рајмареве, као и воља пишчева, који није хтео, да му рукопис тако рано угледа света, руководили су Лесинга, те је био предсторожан кад је тако зване „Фрагменте“ издао. Доста је смело било, што је Лесинг у онште нешто од тог рукописа на свет издао. Јер како је садржај истоме био слободоумна критика историјских основа хришћанству, како је у тој критици одлучно у питање стављено вакурсење, чудеса, и т. д., то је могао издавалац очекивати, да ће теолози сви на ње се устремити. Лесинг је „Фрагменте“ пропратио примедбама, у којима је своје становиште досљедно на видик износил. Сам је назначавао, шта би се против мњења анонимног аутора, у обрану библије за сваки случај дало рећи. „Да,“ додао је он, „све и кад се не би ништа одлучнога против тога дало рећи, шак за то човек не би био присиљен, да анонимном писцу све за право даде, што он отуда изводи на штету хришћанској религији.“ Још је одређеније изрекао Лесинг своје становиште у вели-

кој изреци: „Слово није дух, а библија није религија. С тога нападаји на библију, нису нападаји на религију.“

Па при свем том начинише ортодокси теологи, на челу им пастор Мелхијор Геце, Лесинга самог одговорним за садржај фрагмената. Познато је, какве су препирке отуда произашле. Нападаји пастора Геча на Лесинга изазваше читав низ списка, који јасно засвездочише Лесингову ненадмашну вештину у полемици. Али не даје дражи и вредности тим прециркама, од којих је највише угледало света под насловом: „Анти-Гече,“ само сатира, која је у облику њиховом. Хамбуршки главни пастор прилично је јасно изрекао, да сумња, е је Лесинг прави хришћанин, а Лесинг се томе опрьо са највећом моралном озбиљношћу. У свом „Анти-Гече“ броју 7 признаје, да писац фрагмената није желио, да му рукопис тако рано угледа света, — то је рекао у предговору к своме рукопису — и да је он своје мисли на хартију ставио само за то, да своју душу умири. Писац тај, чије име није рекено било, мислио је, да се времена морају разбистрити, пре него што би се могло јавно проповедати оно, што је он држао за истину. „Ја пак,“ вели Лесинг, „ја држим, да се времена не могу већма разбистрити, а да би се могло сада испитати, да ли је оно, што је он за истину држао, збила истина.“ А у неком каснијем спису, који се тек напшао у његовој оставини, вели он за „Фрагменте“ и њиховог писца, који није свог имена рекао: да га је за то на свет изнео, што није дуже могао с њиме под једним кровом да прећива. „Признајем, да се писам умео њему толико противити, колико бих желио био. Нас двоје, мислио сам, мора неко трећи или једно другом зближити, или нас једно од другог још већма удаљити, а тај трећи не може нико други бити, до ли публика.“ То је говорио Лесинг, не да би тиме свој поступак начинио лепшим него што јесте, већ за то, што му је то било најистиније, пајчврстије мњење. Ипак је граја, коју је пастор Гече на анонимног писца и на самог Лесинга био дигао, најпосле до тог довела, да је

јуна 1778. књижара завода, у коме се одрањивала сирочад, добила од Брауншвајгске владе заповест, да ништа више од Лесинга не прими и не штампа, осим ако не би рукопис најпре послан био кнегевском министарству и од овога препоручен био.

Лесинг баш није много марио, што се нови „Фрагменат“ конфискује, али му није могло бити свеједно, што хтедоше и његове рођене списе да конфискују. За то пише своме брату Карлу јула 1878: „Са тиме се још једнако бочим, а тврдо сам наумио пустити, да ствар до крајњости дође и пре ћу захвалити на звању, но што ћу се подврђи томе понижењу.“

Лесингу је концем године 1777. и почетком године 1778. задала судба грозне ударе, који му унишитише кратку очинску радост и кратку брачну срећу. Па и теолошке препирке, ма да је у њу још било воље за борбу, која му је сву душу испуњавала, мора да су му већ омрзле биле, баш с тога, што је у тој ствари поштенije мислио, него нико други. По свему томе, што је у задње време доживио број, могло се мислiti, да

(Наставиће се.)

ће делом из несносних, делом из сирових дотицаја са вањским светом тражити прибежишта у пе-сничкој радњи. Ту је одсудно његов уговор са владом Брауншвајгском. Августа 1778. пише он своме брату о томе: да би се у тој ствари на све могао спремити, треба му новаца, па тако је прошлие ноћи нешто смислио. Још „пре много година“ начинио је скicу за једну глуму, којој ће садржaj имати као неку аналогију са његовим садашњим препиркама. Упућује при том свога брата на трећу новелу у Бокачијевом „Декамерону“; „он је,“ вели, у њој изнашао „неку интересантну епизоду“; своме брату уједно шиље и објаву своје глуме, да би овај могао скупљати на њу претплатнике.

Чисто човека заболи, кад види, како је потајна новчана нужда поноснога Лесинга натерала, да на врат нанос сврши свој спев, и како је после, кад му је посредовањем братовљевим од његовог неког штovача, не баш имућног трговца Чивутина Веселија, узајмљена била свата новца, непрестано морила брига, е претплата можда не ће моћи покрити тај његов дуг.

ЖИСТИЋИ

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Дипломата старе школе“. Шаљива игра у три чина, написао Хуго Милер, превео Бранко Мушиćки). Показана у четвртак 8. фебруара о. г.

Та шаљива игра снада већма у струку конзервационих глума, којима је смер, да изнесе пред публику начин и облик животарења тако званих виших кругова. Као свуда, има и у том круговима људи, врло различитог умног и моралног квалитета. У старијем грофу Бланкенфелду имамо прототип створа, који је дошао до политичног и социјалног значаја само с тога, што је гроф; иначе му све врлине укупно не притељу глајан порок — шмокљанство. Синовац његов, гроф Емили, нема амбиције, да свети као незнатан дипломатски сопатis voyageur лилпунтанске немачке државице које; он тражи, да проводи дане у сртном брачном животу са лепом женом својом, Елеонором. Али зао удес, у облику љубоморе, т. ј. неспоразума, стаде им мутити већ зору брака им. Они би за цело и остали у том неугодном стању, да се није појавила оштроумна удовица Штрапловица, која, прошаши скоро кроз све фазе дворског живота, виђе, где је чвор. Она га не прекиде, она га распите — једни моменат целе глуме, који нам се не свиди са сним, јер се догоди одвећ нагло, после толиких брачних сцена. Истинा, услов помирења постоји од зачетка већ, јер се љубе млади пар људи, али би распилет требао бити бар у

сразмеру са дуготрајним заплетом. Као прави агенат целе афере, који у својој руци држи бар један крак замршена конца, стоји нам собар Јован, држећи своју господу на невидљиви начин у својој власти — прототип пединтерски у отменим кућама.

Улоге беху у својским рукама. Прилично ограничениог грофа Бланкенфелда, са својим стереотипним „сад ми је све јасно“ и „ја сам дипломата од старе школе“ приказао је Ружић на особити начин. И маску је узео згодну: званичан бакенбарт, али у малерозно шмокљанској форми. Напраситог и љубоморног грофа Емила приказао је г. С. Рајковић у сваком написирању добро. Слична му беше и жена, не само на позорницама, Елеонора, гђа М. Рајковићка, која у акуратном приказивању своје доста зависне улоге беше са сим на свом месту. Не само по узору својој, по активном и енергичном ступању и делању, већ и по приказивању свом заслужује слако признање гђа Д. Ружићка, која нам на својствени начин свој представи оштроуму, праву дипломатију, Штраповицу. Одмерени, па и у варују сагдја конзеквентни карактер Јована, собара, приказа нам г. Добриновић врло вешто, с неком слегаџијом, која у тој форми веома згодна беше за улогу ту. Слуга Давид беше у рукама г. Ђирића.

К. Р.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

26. ПРЕДСТАВА.

ВАН ПРЕТИПЛАТЕ.

У НОВОМЕ САДУ У НЕДЕЉУ 18. ФЕБРУАРА 1879.

С новом поделом улога

Први пут:

П О Т У Р И Џ А.

Драма у 4 чина, од Ивана Кукуљевића Сакцинског.

О С О В Е:

Селим	Ружић.
Ђафир	Јовановић.
Смаил	Рајчевић.
Влатко	Рајковић.
Мијат	Зорић.
Тројан	Лукић.
Радован	Десимировић.
Обрад	Ђирић.
Илија	Поповић.
Мусија	Добриновић.
Стојан	Марковић.
Бојана	М. Рајковићка.
Маргита	Б. Хадићева.
Смиља	Ј. Поповићева.

Виште Херцеговача и Турака.

У понедељник 19. фебруара свечана представа у прославу успомене на Косту Трифковића: „Љубавно писмо“. Шаљива игра у 1 чину, од К. Трифковића. — Затим: „Мила“. Шала у 1. чину, од Косте Трифковића. — После тога: „Школски надзорник“. Шаљива игра у 1. чину, од К. Трифковаћа. — На послетку по други пут: „Пола вина, пола воде“. Шаљива у 1. чину, од К. Трифловића.

Ко од наших претплатника жeli своја места за ову представу задржати, нека се изволи тога ради пријавити у позоришној писарници најдуже до 11. сајата пре подне.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.